

Maaseutukunnat paikkaperustaisen kehittämisen pyörteissä

Ella Mustakangas
väitöskirjatutkija
Tampereen yliopisto

Esityksen sisältö

- kaksi osatutkimusta, tausta, aineisto
- kriittinen realismi metodologiana
- viisi (kausaalista) selitystä kuntien nykyiselle tilanteelle paikkaperustaisessa maaseudun kehittämisessä
- johtopäätökset ja keskustelua

Paikkaperustaisen kehittämisen ajankohtaisuudesta...

"Kunnan alkuperäinen rooli ihmisten lähiyhteisönä ja yhteisen tekemisen paikkana on jäänyt unholaan tai puheeksi. On aika vahvistaa sitä."

Antti Mykkänen, Polemiikki
2/2023

"Nyt olisi viimeisenkin kunnan herättävä Ruususen unesta. Olemme kaivanneet valtaa. Siihen kuitenkin liittyy myös vastuu. On toimittava itse, ennen kuin valtio alkaa jälleen tiukentamaan ohjaustaan."

Minna Karhunen, Focus Localis
3/2023

"Isoille kaupungeille voi olla mahdollista panostaa kansainvälisiin hankkeisiin, seutukaupunkien teollisuuteen, maaseutukuntien huoltovarmuuteen ja omavaraisuuteen."

Anna-Kaisa Ikonen, Maaseudun
Tulevaisuus 16.8.2023

Taustaa

- tutkimus osa kuntien maaseudun kehittämistä koskevaa väitöskirjaani
- tutkimustyö Sodankylässä, Sotkamossa ja Kauhajoella 2021-2022 (rahoitus Keskitien säätiö)
- kaksi artikkelikäsikirjoitusta (kuntien strategiat ja hanketoiminta):
  - **Municipal strategies as governance tools: a critical realist case study in rural Finland** (vertaisarvioitavana, Journal of Rural Studies)
  - **Relying on LEADER? A place-based policy approach to the rural development of Finnish municipalities** (vertaisarvioitavana, Fennia)

Tutkimusaineisto

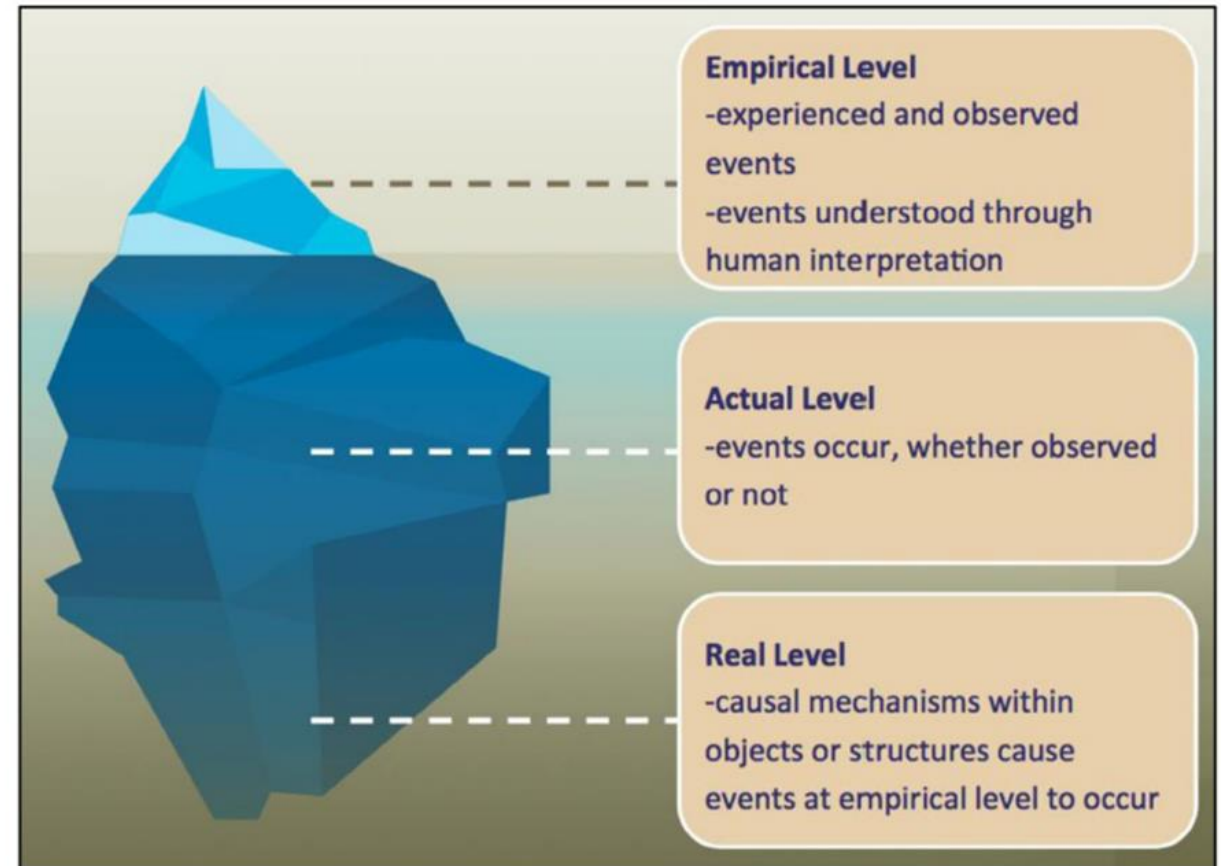
- **haastattelut**, 31 kpl (n. 10 /kunta)
  - kyläaktiivit, kuntien luottamushenkilöt, johtavat viranhaltijat, LEADER toimintaryhmien edustajat
- **havainnointi**, kuntien strategiaproessit (tilaisuudet: Sotkamo 10 kpl, Sodankylä 4 kpl, Kauhajoki 1kpl, osa havainnoinnista on-line)
- **dokumentit** (kuntien budjettikirjat, kuntastrategiat, paikallislehtien uutisointi)

Miten niin kunnat paikkaperustaisen maaseudun kehittämisen ”pyörteissä”?

Katson, että maaseudun kehittäminen ei ole kunnissa kovin keskeistä. Kuntien toimenpiteet ovat valikoivia ja keskittyvät kehittyviin kyliin. Lisäksi maaseutua lähestytään alkutuotannon alueena, maatalouden rakennemuutoksen kautta. Kunnan ja kylien välinen yhteistyö on varsin vaatimatonta, etenkin jos sitä vertaa LEADER-toimintaryhmien ja kylien yhteistyöhön (samansuuntaisia havaintoja, ks. esim. Hyyryläinen ym. 2011; Kahila 2016)

Metodologiana kriittinen realismi

- maaseutukuntien tilanteen tarkastelu kriittisen realismin avulla
- todellisuuden monikerroksellisuus
- kausaalisten selitysmallien ja mekanismien etsiminen syvän todellisuuden tasolta – *mitkä asiat selittävät tapauskuntien strategia- ja hanketyötä maaseudun kehittämässä?*

An iceberg metaphor for CR ontology.

(Fletcher, A. 2017. Applying critical realism in qualitative research: methodology meets method. International Journal of Social Research Methodology 20(2), 181-194)

1. selitys: ymmärrys maaseudusta

- Yleinen kaksijakoisuus: kunta “hyvä ja “menestyvä”, mutta maaseudusta puhuttaessa käsitykset toisenlaisia: maaseutu autioituu, menettää väestöään, maatilat vähenee...
  - Sodankylä: kaivosteollisuus; Kauhajoki: tuotantomaaseutua, yritystoiminnan edistämistä yleisesti; Sotkamo: matkailu, urheilu, toisaalta tykkylumi ja sähkökatkot 2018 korostivat kylien kumppanuutta kriisissä
  - “Varman päälle pelaaminen”: keskitytään potentiaalisimpiin kyliin (Sodankylä: Luosto; Sotkamo: Kajaani-Sotkamo työssäkäyntialue, Kauhajoki: Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark -alue)

2. selitys: kunnan johtaminen

- Aineistossa kaksi asetelmaa: Sotkamossa kuntajohto säilynyt samana, Kauhajoella ja Sodankylässä vaihtuvuutta
- Kun kunnan johtamisessa jatkuvuutta, strategiatyön mahdollisuudet paranevat, myös maaseudun kehittämisen osalta (esim. kylävierailuista saadun kokemukseräisen tiedon hyödyntäminen)
- Kunnan johdon vaihtuessa kytkös aiempaan strategiatyöhön voi katketa – menetys myös maaseudulle
- Pysyvyys kunnan johtamisessa tukee paikkaperustaista kehittämistä

3. selitys: vastuuta kantavat paikallisyhteisöt

- Maaseutupolitiikan ydinajatus: kylät ottavat vastuuta kehittämisestään - sekä kyläaktiivien että kuntaedustajien näkemys
- Kunnan omassa maaseudun kehittämisessä kylätoiminta asetetaan etusijalle - ”kannettu vesi ei kaivossa pysy”
- Ristiriitoja jos kyliä patistellaan kunnasta käsin kehittymään (tapaus Sodankylä)
- Seuraus: annetaan tilaa LEADER-toimintaryhmille ja tuetaan ensisijaisesti kylien ja niiden välistä yhteistyötä

4. selitys: kutistuvan kunnan kehittämispolitiikka

- Kunnat tähtäävät taloudelliseen kasvuun, mutta kutistuvissa kunnissa kehittämisen elinvoimavaikutus ei ulotu maaseutualueille.
- maaseudun potentiaali tunnistetaan mutta siihen ei osata tarttua – pelätään, että ”momentum” menee ohi...
- kutistuminen on poliittisesti vaikea asia kuntapäätäjille (ks. esim. Syssner 2022)

5. selitys: projektillistuminen

- Hanketyön haasteellisuus, miten hankkeista saadaan pysyvää hyötyä?
- Hanketyön kehittämisen tarve, esim. viranhaltijoiden toimenkuvat, onko aikaa projektityölle?
- Kriittisyys hankkeita kohtaan – paitsi LEADER-hankkeet, joiden konkreettisuutta kunnissa arvostetaan
- Projektillistumisen haasteet ei ulotu samalla tavalla LEADER-hankkeisiin kuin kunnan muuhun hanketoimintaan

Johtopäätökset

- Kuntien maaseudun kehittämiseen kohdistuu monenlaista painetta (taloutta en tässä edes käsitellyt...)
- LEADER näyttäytyy ikään osana kuntien **omaa** maaseudun kehittämistä
- Jos LEADERia ei olisi, mitä kuntatason maaseudun kehittämisestä jäisi jäljelle – ”laturahoja”, pieniä kyläavustuksia, satunnaisia pilkahduksia kunnan ja kylien yhteistyön vahvistumisesta?
- Kuntien johtamishaasteet heijastuvat maaseudun kehittämiseen – tämä ei tule johtamiskriiseissä esille
- Muuttavatko hyvinvointialueet kunnan roolia paikkaperustaisessa kehittämisessä? Ja millä aikataululla?

Kiitos!